

EN BOG OM BORDERLINE

Anmeldelse af en krævende bog, som yder et væsentligt bidrag til en dynamisk forståelse af borderlineklientens grundlæggende værensproblemer i den terapeutiske relation

Judy Gammelgaards bog "Mellemværende – En diskussion af begrebet borderline" udkom i 2004, men har ligget uanmeldt, hvilket den bestemt ikke fortjener. Der er nemlig tale om en faglig vægtig og interessant bog. Bogens hovedtitel refererer til det centrale tema "væren" i mellemmenneskelige relationer og her specifikt til den værensform, som borderlineklienten befinder sig i.

Judy Gammelgaard er vel i denne sammenhæng først og fremmest psykoanalytiker, og hun har udgivet flere bøger, som inddrager psykoanalytisk teori og praksis. Ud over hendes doktordisputats "Katharsis, Sjælens renselse i psykoanalysen og tragedien" fra 1993 har hun skrevet bøgerne "Mellem mennesker" og "Træk af indfølelsens historie". Alle hendes bøger synes at kredse om en uddybende forståelse af det nære samspil mellem mennesker med fokus på den analytiske situation.

Hendes bøger er ikke traditionelle lærebøger eller letlæste, populariserede fremstillinger af psykoanalytisk tænkning og praksis. De er karakteriseret ved en form for meta-refleksiv tilgang til emnerne, hvor hun integrerer psykoanalytisk tænkning med filosofi og litteratur. Det er, som om en traditionel lærebog er en for reduktionistisk en tilgang til emnerne.

Bogen er indholdsmæssigt bygget op gennem behandling af en række centrale temaer, som belyser borderlinebegrebet. Judy Gammelgaard bevæger sig

ikke lineært og systematisk frem mod bogens centrale tema, men foretager nærmest en form for runddans, hvor hun forholder sig tematisk til en række klassiske og nyere indfaldsvinkler.

Mellemværende

Hun lægger ud med en historisk beskrivelse af borderlinebegrebet i grænselandet mellem psykiatri og psykoanalyse. Herefter vælger hun at gennemgå to traditionelle forklaringsmodeller på borderlinetilstanden opståen: det tidlige mor-barn-forhold og de psykiske traumer. Primært med udgangspunkt i D.W. Winnicotts potentielle rum, Heideggers "medværen" og Sartres "væren for andre" redegør hun for begrebet mellemværende som sit eget bidrag til forståelse af borderlineklientens problematik:

"Jeg har valgt at tale om et mellemværende, som disse patienter har så vanskeligt ved. Jeg refererer med dette ord hverken til et intersubjektivt eller et interaktivt teoretisk postulat.....Jeg lægger med andre ord ikke vægten på begrebsparret selv og objekt, men på en værensform, der udfolder sig som væren i relationen til en anden." (p. 101).

Hun gennemgår herefter Freuds klassiske differentiering mellem neurose og psykose, og med udgangspunkt i et konkret analyseforløb fører kapitel: "Det spaltede jeg" over i "Det mellemliggende området psykopatologi". Winnicotts teori uddybes yderligere i kapitlet "Om forudsætninger for at kunne lege og drømme". I det afsluttende kapitel

BOGDATA:

Judy Gammelgaard:

"Mellemværende – En diskussion af begrebet borderline".

Akademisk Forlag, 2004. 256 sider, 249 kr.

"Begrebet borderline" samler hun trådene.

Angsten ved den anden

Alle kapitler behandler væsentlige og omfangsrige temaer, og det er svært som anmelder at nå hele vejen rundt.

Kapitlerne om det mellemværende og det mellemværendes patologi er dog centrale i forståelsen af Judy Gammelgaards syn på borderlineklientens problematik: *"I det terapeutiske arbejde er det vores borderline-patienter, der lærer os, hvor smertelig og angstvækkende, hvor skamfuld og flugtfremkaldende den blotte tilstedeværelse af den anden kan være."* (p. 105)

Med henvisning til J. McDougall påpeger Judy Gammelgaard, at hverken objektrelationsteorierne eller B. Killingmoes deficitbegreb er adækvate i forståelsen af borderlineklientens relationelle væren: *"I stedet for at tale om vanskelige og skrøbelige patienter er det bedre at tale om 'vanskelige møder mellem analytiker og analysand.'" (p. 101).*

Hun synes således at vægte det samskabte rum mellem klient og terapeut og refererer også til T. Ogdens begreb "den analytiske tredje".

Det potentielle rum

For borderlineklienten er det terapeutiske rum ikke et potentielt rum i Winnicotts forstand, hvor der kan "leges" i det dialektiske spændingsfelt mellem det symbolske og det konkrete. Derfor bliver relationen præget af en ufuldstændig

overgang fra den paranoid-schizoide position til den depressive position i kleiniansk forstand, hvor klienten ikke har gennemlevet det potentielle rums udviklingskraft, men er blevet stående i en en-dimentional mellemværende-position uden klar logisk adskillelse med subjekt, objekt, følelse og tanke.

"Truslen består i, at jeg i den andens verden kan blive til en ting – uden eget liv, uden væren for mig selv. I denne form for angst kan en erkendelse af den andens subjektivitet være en selvødelæggende strategi" (p. 105).

Terapien sigter mod etableringen af et potentielt rum mellem klient og terapeut, *"... hvor den spontane gestus, den levende erfaring, den frie udfoldelse af en tanke eller en forestilling kan møde en form for spejlende resonans..."* (p. 197)

Nærvær og fravær bliver tomme fænomener, fordi moderens fravær ikke har kunnet præsenteres i barnets psyke som et symboliseret fravær, og barnet var derfor ude af stand til at sørge. Barnet kan med andre ord ikke længere fastholde symbolet på deres forening. Resultatet er et hul i psyken. *"Tomrummet er ikke et afgrænset rum, ikke et hul i talen. Det kan ikke forstås i betydningen noget latent bag noget manifest. Det er en ikke gjort erfaring, der aflejrer sig i væren som ikke-eksistens, men som ikke desto mindre ledsages af et desperat krav om at finde et udtryk og en mening."* (p. 188).

Her nytter tolkning og indsigt ikke noget, fordi der ikke er noget bagvedliggende at forstå. Klienter, som fungerer

på dette niveau udlever direkte deres værens-problemer i det terapeutiske rum, og vi må *"hjælpe disse patienter til at give de tidlige oplevelser af tab, både tab af kærlighed og tab af mening, et symbolsk udtryk."* (Jf. her B. Killingmoes affirmative interventioner).

Meget ekstra materiale

Ud over introduktionen af det centrale tema er bogen spækket med spændende indfaldsvinkler til borderlinebegrebet. Man kommer ud ad så mange tangenter i forhold til grundtemaet, at det kan være svært at holde sammen på det og skabe en rød tråd. Hvert kapitel tager nogle omfangsrige og komplicerede temaer op, som stiller store krav til læseren.

Judy Gammelgaard er i det hele taget ikke særlig pædagogisk over for sin læser. Der er ingen opsamlinger, pointeringer i kursiv eller oversigter. Læseren må selv udføre det arbejde, og når man, som jeg, bruger bogen i undervisning, bliver det nødvendigt med et sådant "oversættelsesarbejde".

Bogen anbefales som et væsentligt bidrag til en dynamisk forståelse af borderlineklientens grundlæggende værens-problemer i den terapeutiske relation og dermed til en forståelse af den nødvendige terapeutiske setting og forholde-måde. Derudover får man rigtig meget spændende ekstra materiale, fordi Judy Gammelgaard hele tiden øser af sin store faglige viden og indsigt.

Ken Vagn Hansen